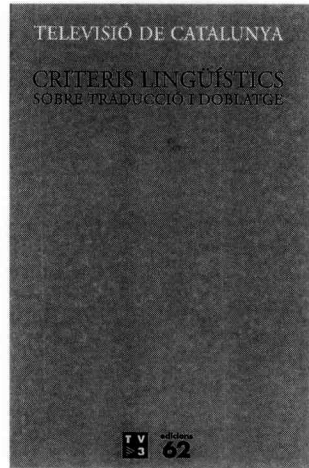

Criteris lingüístics sobre traducció i doblatge

Televisió de Catalunya.
Comissió de Normalització
Lingüística. Barcelona: Edicions
62, 1997. 235 pàg.

Autora

Neus Nogué Serrano
Servei d'Assessorament Lingüístic

Aquest és un llibre diferent enmig d'una producció editorial abundantíssima sobre la llengua catalana. I allò que el fa diferent és la modalitat lingüística de què tracta, la llengua dels doblatges televisius. Aquest registre (o potser conjunt de registres) és peculiar tant pel caràcter marcadament informal de l'estàndard que hi apareix com perquè s'utilitza per fer arribar al públic català uns ambients culturals diferents del seu.

Amb aquestes recomanacions, Televisió de Catalunya completa el seu llibre d'estil, del qual ja havia editat una primera part l'any 1995 (*El català a TV3. Llibre d'estil*), dedicada als usos més formals d'aquest mitjà.

El llibre comença amb una caracterització general de la llengua del doblatge, i tot seguit exposa els criteris de traducció, distribuïts per capítols: criteris generals (tractaments, traducció de termes i expressions específics, barreja de llengües, normes específiques per a documentals), construcció de la frase, tractament del lèxic, fonètica, expressivitat i interferències. Completen l'obra tres annexos, que contenen informació de tipus més aviat enciclopèdic però d'un gran interès per la dificultat que hi pot haver per accedir-hi: vocabulari militar (amb les correspondències entre l'anglès britànic, l'anglès nord-americà i el català), taules de conversió de mesures i els títols en català de les pel·lícules que ha emès Televisió de Catalunya (amb les correspondències en la llengua original i, a vegades, en castellà). Aquest últim

potser és el més útil de tots per a qualsevol persona que redacti, tradueixi o supervisi textos, perquè proporciona el nom de la versió catalana de les pel·lícules que s'han emès pels dos canals de la televisió autònoma.

La Comissió de Normalització Lingüística de Televisió de Catalunya publica així (en el sentit literal de fer-los públics) els criteris que ha anat elaborant al llarg de més de deu anys de supervisió de doblatges de pel·lícules, sèries i documentals. L'enfocament, doncs, és eminentment pràctic. El fet que es tracti d'orientacions adreçades a traductors i lingüistes adaptadors, i no pas d'una descripció de la llengua d'aquests tipus de programes, fa que només hi trobem (i no és poc!) aquells aspectes del procés de traducció i doblatge que la pràctica d'aquests anys ha demostrat que poden ser difícils de resoldre o simplement de detectar.

L'objectiu general en què es basen aquests criteris és aconseguir unes versions que siguin alhora creïbles i expressives, i això implica allunyar-se tant com calgui de les traduccions literals i anar a la recerca d'unes construccions col·loquials que siguin versemblants i genuïnes, i alhora no marcades culturalment. Així, per exemple, l'ús freqüentíssim de la veu passiva en anglès s'ha de substituir per altres alteracions de l'anomenat *ordre normal* de la frase; igualment, els gàngsters han de brindar amb xampany, no pas amb cava, i poden ser alts com torres, però no pas alts com un sant Pau.

Aquestes orientacions posen en evidència les trampes més freqüents (tant sintàctiques com lèxiques) en què ens pot fer caure la llengua de partida de la traducció (sobretot l'anglès, però també a vegades el castellà, el francès o l'italià), i donen com a alternativa els recursos que hi corresponen en català. Sovint es tracta de formes que traspassen la frontera del que és adequat i correcte en la llengua escrita per anar a parar a allò que és propi de la llengua oral col·loquial (sempre tenint en compte que es tracta d'un col·loquial «controlat», no pas espontani). En són un bon exemple les

formes col·loquials de l'imperatiu (*bevem* per *beguem*) i del pronom relatiu (*És un home que el seu pare és metge*). Igualment, els usos dels pronoms febles poden acostar-se més a la llengua espontània que no pas a l'estàndard escrit: així, entre les formes possibles trobem redundàncies pronominals –s'evita, a parer meu amb molt bon criteri, la denominació *pleonasme*– en frases com *Acabem d'escoltar el polític de què se'n parlava tant*, i diversos usos col·loquials dels pronoms febles, com ara *vence'l* per *venç-lo*; *aneu's-en* per *aneu-vos-en*; *els hi* per *els ho*, *els el*, etc. I dins d'aquest context col·loquial és especialment interessant el recull de recursos expressius, tant vocals (per exemple, [ép], [éj], [é], [éjo], etc., per interpel·lar algú) com verbals (*tu!*, *escolta!*, *què!*, etc., amb la mateixa finalitat).

Per acabar, vull remarcar alguns valors afegits que trobo en aquest conjunt de recomanacions. Més enllà de l'àmbit concret de la traducció per al doblatge, poden ser útils a qualsevol professional de la llengua que hagi d'utilitzar els recursos propis de la llengua col·loquial (escriptors i traductors literaris, publicistes i traductors de publicitat, assessors lingüístics, correctors, etc.) i també a qualsevol professional de la traducció, perquè moltes de les estratègies que s'hi proposen per evitar les males traduccions literals i els calcs també són vàlides en qualsevol altre registre.